

Kolmas etappi: Mooseksen testamentti

Viikko	Psalmi		Luvut	Sananlaskut
20.9.	3. ETAPPI: MOOSEKSEN TESTAMENTTI			
39.	28-29	5. Moos	1-9	6-11
40.	30		10-18	12-19
41.	31		19-26	20-26
42.	32		27-34	27-35
18.10.	4. ETAPPI: LUVATTUUN MAAHAN			

”Toinen laki”

Viidennen Mooseksen kirjan hepreankielinen nimi Sanat vastaa hyvin sen sisältöä. Se esittää Mooseksen jäähyväispuheen ennen hänen kuolemaansa. Lukija saa tiiviin kertauksen tärkeistä asioista. Kirjan heprealainen nimi ”Sanat” sisältää enemmän kuin vain viittauksen sanoihin, jotka kuulemme tai luemme, sillä Lain hepreankielisessä alkutekstissä Jumalan Kymmentä käskyä sanotaan ytimekkäästi Kymmeneksi sanaksi. Kun Jumala lausuu sanansa, ihmisen on toteltava tai hän tuhoutuu. Tiivistelmän tapaisessa Viidennessä Mooseksen kirjassa korostuu Lain luonne kokoelmana säädöksiä, joiden noudattamisesta seuraa siunaus ja rikkomisesta kirous.

Viides Mooseksen kirja noudattaa hyvin selvästi sellaista rakennetta, että kehyskertomuksessa kuvataan vanhaa Moosesta, joka ennen kuolemaansa testamenttinaan esittää Jumalan lain kansalle. Pari pientä yksityiskohtaa osoittaa, että itse sanoma on vanhempi kuin sen kehukset. Viidennen Mooseksen kirjan ensimmäisessä jakeessa sanotaan alkutekstin mukaan, että Mooses puhui tämän ”Jordanin tuolla puolella” (näin suomennoskin vuodelta 1938; vuoden 1992 suomennos ei käänneä sananmukaisesti vaan sanoo: ”Jordanin itäpuolella”). Mooses ei pääse koskaan Jordanin länsipuolelle. Jos hän olisi itse tämän kirjoittanut tai jos kertoja olisi ollut paikalla Nebon vuorella, olisi sanottu Jordanin itäpuolesta: ”Jordanin tällä puolella”. Kuvaus on siis kirjoitettu Jordanin länsipuolella, jolla sijaitsevat niin Jerusalem kuin pohjoisen valtakunnan eli Israelin tärkeät paikat. Toisessa kohdassa (5. Moos. 3:11) huomautetaan, että Basanin kuninkaan Ogin hauta-arkku on vieläkin nähtävänä ammonilaisten pääkaupungissa. Tämä tarkoittaa, että Ogin kuolemasta on jo kulunut melkoisesti aikaa ja hauta-arkusta on tullut historiallinen nähtävyys.

Mooseksen kirjojen sanoma on kulkenut perintönä polvesta polveen. Kymmenen käskyä olivat kivitauluille kirjoitetuina ja liitonarkkuun talletettuina kansan suurin aarre, mutta muuten Laki on voinut olla vielä osittain suullisena perimätietona silloin, kun Viidettä Mooseksen kirjaa kirjoitettiin. Monien tutkijoiden mielestä muut Mooseksen kirjat ovat saaneet lopullisen kirjallisen muotonsa vasta Viidennen eli Deuteronomiumin jälkeen. Tässäkään kohdassa meidän ei tarvitse ratkoa eri kirjoitusten ajoittamiseen liittyviä ongelmia, joista on keskusteltu oppineesti yli sadan vuoden ajan.

Toisessa kuninkaiden kirjassa kuvataan paria tilannetta, joissa juuri Viidennen Mooseksen kirjan kaltainen teos on erittäin ajankohtainen, sillä Viidennessä Mooseksen kirjassa nousee esiin kaksi merkittävää aihepiiriä. Ensinnäkin siinä varoitetaan, että rangaistukseksi synneistä Jumala antaa kansansa joutua pakkosiirtolaisuuteen, mutta lupaa mahdollisuuden katumukseen ja paluuseen takaisin. Toiseksi siinä korostetaan jumalanpalveluksen keskittämistä yhteen paikkaan.

(1) Pakkosiirtolaisuus rangaistuksena tulee ajankohtaisiksi noin 700 vuotta ennen Kristusta. Kuningas Salomon kuoltua valtakunta on jakautunut kahteen osaan: isoon pohjoiseen Israeliin ja pieneen eteläiseen Juudaan. Assyria valloitti pohjoisen keskuksen Samarian noin vuonna 720 eKr., ja Israelin kansan johtajia

viettiin silloin pakkosiirtolaisuuteen. Juuda kokee saman kohtalon vähän yli 100 vuotta myöhemmin, kun Babylonian joukot valloittavat koko maan.

(2) Kuninkaiden kirjassa kerrotaan, että eräs pohjoisen valtion Israelin pappi pääsee palaamaan pakkosiirtolaisuudesta Beteliin aivan Juudan rajan pohjoispuolelle opettaakseen oikeata jumalanpalvelusta. Noin sata vuotta tämän jälkeen Juudan kuningas Josia, joka hallitsi 640—609 eKr., panee valtakunnassaan toimeen eräänlaisen ”uskonpuhdistuksen”, jossa Jerusalemin temppelistä poistetaan muihin jumaliin liittyvä aineisto ja jumalanpalvelus keskitetään puhdistettuun Jerusalemin temppeliin. Tämä vastaa Viidennen Mooseksen kirjan opetusta, ja Toisessa kuninkaiden kirjassa ilmoitetaan uskonnollisen uudistuksen lähtökohdaksi temppelin korjaustöiden yhteydessä löytynyt lakikäärö. Tämä saattaisi sisältää Betelin papin opetuksia, sillä ensimmäiseksi itsenäisyytensä menettäneen pohjoisen Israelin valtion alue tulee Viidennessä Mooseksen kirjassa hyvin voimakkaasti esille. Siinä mainitaan nimittäin Samarian Garisimin vuori pyhänä paikkana (11:29 ja 27:12). Sen sijaan Jerusalemissa ei puhuta koko kirjassa mitään. Näyttää siis hyvin mahdolliselta, että Betelissä runsaat 15 kilometriä Jerusalemissa pohjoiseen koottu opetus on otettu vastaan myös rajan eteläpuolella Juudassa ja sen kuningas ja papit ovat soveltaneet juuri tällaista lakikääröä keskittäessään vastaavasti oman jumalanpalveluksensa Jerusalemin temppeliin.

Tilanteisiin sovelletut perinnäissäännöt

Pysyvän lain rinnalla juutalaiset ovat säilyttäneet vuosituhannesta toiseen suullista lakia. Rabbit opettavat, että sekin juontuu Siinailta eli Jumalan puheesta Moosekselle, mutta se on siirtynyt suullisena sukupolvesta toiseen, kunnes se Jerusalemin toisen temppelin tuhon jälkeen on kirjoitettu muistiin.

Paavali oli nuoruudestaan asti tottunut noudattamaan kirjoitetun Lain lisäksi suullista lakia eli perinnäissääntöjä. Esimerkiksi ruokaa koskevia määräyksiä perinnäissäännöt ovat tiukentaneet aste asteelta. Laissa sanotaan, että vohlaa ei saa keittää emänsä maidossa. (5. Moos. 14:21). Tässä ilmeisesti kielletään osallistumasta pakanalliseen hedelmällisyysriittiin. Kohtaa sovelletaan kuitenkin tarkasti kaikkeen lampaanlihan valmistukseen. Eihän keittäjä voi tietää, mistä lampaasta maito oli lypsetty. Tästä on edetty siihen, että liha- ja maitoruokia pitää aina nauttia erikseen. Lopulta Lakia noudattavan juutalaisen on pitänyt hankkia keittiöönsä täydellinen sarja astioita ja jopa astiapyyhkeitä erikseen liha- ja maitoruokia varten. Aterioitaessa täytyy pitää tunteja kestävä väliaika, että nämä kahdenlaiset ruoat eivät ruoansulatuksessaan kohtaisi.

Laissa määrätään ruoskimisrangaistuksesta: ”Jos syyllinen tuomitaan ruoskittavaksi, tuomarin on määrättävä hänet maahan makaamaan, ja hänelle on tuomarin läsnä ollessa annettava niin monta ruoskaniskua kuin rikkomus edellyttää. Iskuja saa antaa enintään neljäkymmentä, ei sen enempää; muuten maanmiehenne joutuu julkisesti häväistyksi.” (5. Moos. 25:3). Paavali oli saanut tämän tuntea nahoissaan. Hän kirjoittaa korinttilaisille: ”Juutalaisilta olen viidesti saanut neljäkymmentä lyöntiä, yhtä vaille.” (2. Kor. 11:23) . Mahdollisen laskuvirheen aiheuttama Lain rikkominen vältetään antamalla ruoskaniskuja varmuuden vuoksi vain 39. Samaa periaatetta fariseukset ovat noudattaneet muidenkin käskyjen kohdalla.

Otetaan vastaava esimerkki omasta elämästämme: Jos tieosuudella on sallittu 80 kilometrin tuntinopeus, me olemme tottuneet ajamaan vähän yli 80 kilometriä tunnissa, koska siitä ei vielä yleensä sakoteta. Jos noudattaisiin liikennesääntöjä fariseusten tapaan, ajaisin aina alle 80 kilometrin nopeutta, että en jossakin vaiheessa, esimerkiksi alamäessä, vahingossakaan ylittäisi sallittua nopeutta. Näin olisin hyvänä esimerkkinä lainkuuliaisuudesta toisille tiellä liikkuville, vaikka Suomen liikenteessä minua pidettäisiin tientukkona ja syypäänä turhiin ohituksiin.

Lain täyttämiseen liittyy suuria lupauksia: ”Herra, meidän Jumalamme, käski meidän noudattaa näitä käskyjä ja pelätä häntä, että me aina menestyisimme ja että hän edelleenkin antaisi meidän elää. Kun me tarkoin noudatamme tätä lakia, jonka Herra, meidän Jumalamme, on antanut, niin Herra katsoo meidät vanhurskaiksi.”(5. Moos. 6:25) Vanhurskas on sellainen ihminen, joka kelpaa Jumalalle, koska hän toimii oikein noudattaen lakia. Vastaavasti lain rikkojia uhkaavat kauheat kiroukset (5. Moos. 28:15–68). Tätä taustaa vastaan ymmärrämme Auschwitzin keskitysleirin kaasukammioon joutuneen juutalaisen järkytyksen, kun hänet viedään kuolemaan, vaikka hän on pyrkinyt noudattamaan sekä Mooseksen että Saksan lakia.

Tuore, iankaikkinen Sana

Olemme jo aikaisemmin havainneet, että Laissa pidetään tärkeinä asioina pitkiä sukuluetteloita. Jeesuksen ajan juutalaiselle ne olivat arvokkaita, sillä ne osoittivat, miten Jumalan kansa jatkuu sukupolvesta toiseen ja miten oikeudet ja velvollisuudet ovat periytyneet isältä pojalle. Kolmas Mooseksen kirja tunnetaan nimellä Leviticus. Siihen on koottu leeviläisille eli papeille tarkoitettuja tietoja. Ne ovat siirtyneet aluksi suullisina pappien keskuudessa polvesta polveen. Papit ovat opettaneet seuraajiaan, joiden tuli noudattaa näitä määräyksiä, ja valvoneet määräyksiä noudattamista.

Pääsin juuri aikuistumisen kynnyksellä Roomaan ihmettelemään ja ihaillemaan kaupungin vuosituhantia muistomerkkejä. Siellä tapasin suomalaisen, joka tuskastuneena valitti, että hänet oli tuotu sinne katselemaan homehtuneita pylväitä. Samantapainen kaksijakoinen suhtautuminen tulee näkyviin asenteissa Raamattuun ja sen sanomaan. Raamattu johdattaa meidät vuosituhansien taakse, ja toisille se osoittaa, että kaiken muuttuessa Jumalan iankaikkinen Sana pysyy. Toisille Raamatun kirjoitusten korkea ikä sen sijaan osoittaa, että ne on kirjoitettu kauan sitten kuolleille ihmisille ja nykyajassa elävien on löydettävä suuntaviittansa muualta.

Monessa kohdassa vuosituhansien takainen Mooseksen laki tulee kuitenkin yllättävissä kohdissa lähemmäksi nykyaikaa kuin olemme aluksi ajatelleet. Esimerkiksi Laista luemme pelottavan spitaalitaudin torjumisesta ja päädymme lopuksi tutustumaan siihen, miten on toimittava, kun spitaali on tarttunut rakennukseen. Nykyaikaista lääketiedettä vähänkin tunteva pitää tapausta aivan älyttömänä ja lukee tällaisen mahdollisuuden lähinnä taikauskon piiriin. Eräät raamatunkääntäjät ovat kuitenkin selittäneet tilanteen luontevasti. Englanninkielisissä Raamatuissa puhutaan rakennusten yhteydessä spitaalilin asemesta homeesta (*mildew*). Tällöin toimenpiteet osoittautuvat järkeviksi. Ellei seinän puhdistaminen riitä, rakennus on purettava ja rakennusjätteet vietävä kaatopaikalle. Nythän juuri keskustellaan siitä, mitä pitäisi tehdä homehtuneille omakotitaloille. Pahimmassa tapauksessa koko rakennus on hävitettävä.

Käskyistä kuultaa läpi huoli terveydestä ja siisteydestä. Nämä vanhat käskyt ja ohjeet ovat antaneet lähtökohdan lääketieteen kehittämiseksi, vaikka nykyaikana annetaan muita määräyksiä ja ohjeita. Juutalaiset lääkärit ovat kunnostautuneet vuosisatojen kuluessa. Juutalaiset tutkijat ovat keränneet paljon Nobelin palkintoja, mutta kaikkein eniten he ovat ansioituneet lääketieteen ja siihen liittyvän tutkimuksen alalla. Puolisen vuosisataa sitten eli 1944–1970 keskimäärin melkein joka vuosi joku juutalainen tai ainakin juutalaista syntyperää oleva tutkija sai lääketieteeseen liittyvästä tutkimuksesta tämän arvostetun palkinnon. Tuoreempia tilastoja en ole nähnyt.

Kun eletään tiiviissä sukuyhteisöissä, tulee miesten tulee pitää mielessään tarkat määräykset kielletyistä sukupuolisuhteista. Tässäkin lakia luetaan erityisesti miehille, vaikka puhutaan miehen ja naisen välisistä suhteista.

Kertomuksessa Joosefista sanotaan, että egyptiläiset pitivät sopimattomana aterioita heprealaisten kanssa. Keniassa asuu aika paljon intialaisia. Kysyin siellä oppilailtani, onko joku teistä aterioinut intialaisen kanssa. Ei kukaan vastannut myönteisesti. Intialaiset itse tietävät keskuudessaan, ketkä heistä voivat syödä yhdessä. Tarkat ruokamääräykset rajoittavat muuallakin sitä, kuka voi kenenkin kanssa syödä. Keniassa kirkot saattavat hajota, kun tulee erilaisia käsityksiä siitä, mitä kirkon jäsen saa syödä ja mitä ei. Joissakin tapauksissa kristityiksiin luokitellut ryhmät noudattavat Afrikassa tarkoin Raamatun määräyksiä, toisissa kohdissa omia perinteisiä määräyksiään ruoasta.

Lain määräysten mukaan toiminta pysähtyy sapattina. Vielä täydellisemmäksi tulee tauko suurten pyhiinvaellusjuhlien eli pääsiäisen, viikkojuhlan eli helluntain ja lehtimajanjuhlan aikana. Kaikkein jyrkimmin kieltää laki työn teon vuotuisen sovituspäivän aikana. Sovituspäivänä tulee paastota aamusta iltaan ja nykyisin korostetaan sitä, että pitää sopia vanhat asiat lähimmäisten kanssa. Näin voidaan aloittaa uusi vuosi puhtaalla omallatunnolla. Lähimmäisellä tarkoitetaan tässä oman kansan jäsentä. Juutalaisen kalenterin merkkipäivien perinteinen huomioon ottaminen korostaa kansan yhteenkuuluvuutta Israelissa ja hajaannuksessa asuvien juutalaisten keskuudessa.

Työpari Mooses ja Aaron

Mooses ja Aaron muodostavat Laissa työparin, jossa kummallakin on oma tehtävänsä. Aaron palvelee alttarin äärellä, ja Mooses palvelee sanalla. Samat kaksi tapaa palvella kulkevat kuin kaksi säiettä läpi Raamatun ja kirkon historian meidän päiviimme asti. Aaronin tehtävä alttarin ääressä on siirtynyt sukupolvesta toiseen uusille virkaan vihityille papeille. Siitä valtavasta, pyhästä näytelmästä, jota vuosittain on esitetty pyhäkössä ja jossa ylipappi on esittänyt tärkeintä osaa, me tiedämme vain vähän. Kuorolaisten ja erilaisten soittimien määrästä voimme kuvitella musiikin rikkautta ja psalmien sanoista aavistaa niitä tapahtumia, joita on esitetty. Vain valitun kansan miehet ovat päässeet pyhäkön jumalanpalveluksessa katsomaan parhaille paikoille, naisten on pitänyt jäädä loitolle ja muiden kansojen jäsenten vielä kauemmaksi. Jeesuksen aikaisesta temppelistä on säilynyt kivitaulu, jossa kielletään pakanoita käymästä pakanain esipihaa pitemmälle. Kaikkein pyhimpiä kohtia seuraamaan ei ole päästetty lainkaan katsojia.

Kun Aaron voidellaan ylipapiksi, samalla hänen poikansa voidellaan papeiksi palvelemaan pyhäkössä isänsä rinnalla ja tämän jälkeen. Aaronin pappeteen kuuluu viran siirtyminen isältä pojalle sukupolvesta toiseen. Sen sijaan Mooseksen jälkeläisistä puhutaan vain pari kertaa ohimennen muissa Vanhan testamentin kirjoissa kuin Laissa. Temppelin aarteiden vartiointi kuului leeviläisille. Mooseksen pojan Gersonin jälkeläisen mainitaan toimineen aarteiden vartijoiden päällikkönä. Mooseksen asemassa eivät jatka hänen poikansa, vaan seuraajaksi tulee hänen palvelijansa ja apulaisensa Joosua. Juutalainen perimätieto selittää, että kirjoitetun lain rinnalla on jatkunut suullinen perinne eli suullinen laki, jonka Mooses saa kirjoitetun ohessa Jumalalta Siinailla. Tämän suullisen lain Joosua luovuttaa kansan 70 vanhimmalle ja nämä edelleen profeetoille. Tämä perimätieto osoittaa, että profeettojen vastuulle on kuulunut paljon enemmän kuin johonkin tilanteeseen liittyvän sanoman esittäminen. Kun profetoiminen lakkaa jonkun aikaa pakkosiirtolaisuuden jälkeen, Lain soveltaminen jää suurelle neuvostolle, jota myös Sanhedriniksi kutsutaan. Sanhedrin toimi edelleen Toisen temppelin eli Herodeksen temppelin aikaan.

Laki eli 1-5. Mooseksen kirja eli Toraati

Onkohan pyhiinvaeltajan matkanteko tuntunut raskaalta? Viisi Mooseksen kirjaa sisältävät todella vahvan annoksen lakia. Jos sen lukeminen tuntuu rankalta, muistakaamme silloin niitä, joiden velvollisuutena on myös totella kaikkia näitä käskyjä ja kieltoja. Kirjeessään galatalaisille Paavali

muistuttaa, että jokainen, joka antaa ympärileikata itsensä, on velvollinen noudattamaan Lain kaikkia määräyksiä (Gal 5:3). Tämän lukuohjelman mukaan olemme alle viidessä kuukaudessa lukeneet saman, minkä lukemiseen juutalaiset käyttävät synagogassa koko vuoden. Emme ymmärrä läheskään kaikkea siitä, mitä olemme lukeneet, emmekä opi kaikkea ymmärtämään, vaikka kovasti yrittäisimmekin. Kun lukeminen edistyy, uudet kohdat usein selittävät aikaisemmin luettua. Vastaavasti aikaisemmin luettu selittää kohtia, jotka tulevat myöhemmin eteen. Raamattu muodostaa kokonaisuuden, jossa monet siteet yhdistävät kirjoja toisiinsa ja kiinnittävät Vanhan ja Uuden testamentin toisiinsa. Toivon myös, että tähän Lakiin tutustuminen on auttanut meitä ymmärtämään entistä paremmin Jeesusta ja juutalaisia veljiämme ja sisariamme. Tämä heidän uskonsa kaikkein pyhin kirjoitus on kantanut Raamatun kansaa eteenpäin sukupolvesta toiseen monen tuhannen vuoden ajan.

Juutalaisten ja kristittyjen lisäksi esimerkiksi samarialaiset ja muslimit pitävät Lakia arvokkaana ja pyhänä. Samarialaisten keskuudessa Lain arvoa korostaa se, että he Jeesuksen ajan saddukeusten tavoin eivät pidä Vanhan testamentin muita kirjoituksia siihen rinnastettavana Jumalan sanana. He viettävät pääsiäistä joka kevät Garisimin vuorella, ja antavat havainnollisen oppitunnin siitä, mitä pääsiäisuhriin liittyvät Lain kohdat tarkoittavat.

Jeesus sanoo Vuorisaarnassa, että Laki pysyy muuttumattomana tämän maailmanajan loppuun asti. Hän itse ei sitä muuta eikä karsi vaan täyttää ja toteuttaa sen. Ilman Lakia ja Profeettoja emme voisi ymmärtää Jeesuksen opetusta emmekä hänen kärsimyksensä ja ristinkuolemansa merkitystä. Kun tutustumme koko Raamattuun, käsitämme, kuka on noussut kuolleista.

Vaikka muslimit pitävät Koraania puhtaana Jumalan sanana, he arvostavat myös Raamatun kirjoja. He sanovat että Jumala lähetti profeettojaan ennen Muhammadia ja nämä valmistivat ihmiskuntaa kirjoituksillaan. Muslimien mukaan Mooses kirjoitti *Toraatin* eli Lain ja Daavid *Zaburin* eli Psalmit. Nämä molemmat kirjoitukset Jumala on antanut juutalaisia varten. Jeesus kirjoitti kristittyjä varten *Injilin* eli Evankeliumin. Muslimien mukaan vain Koraani on annettu kaikille ihmisille. Jos Vanhan testamentin Viidessä Mooseksen kirjassa kirjoitetaan asioista eri tavalla kuin Koraanissa, muslimit sanovat, että muiden tieto on vääristynyt tai vääristelty. Esimerkiksi Koraanissa sanotaan, että Abrahamin piti uhrata Ismael eikä lisä.

Oulun hiippakunnan pappeinkokouksen aikana yksi ryhmä vieraili moskeijassa. Siellä Oulun muslimien imaami piti esitelmän, johon hän oli poiminut Raamatusta sellaisia käskyjä, joita muslimit pyrkivät noudattamaan. Näin hän pyrki osoittamaan, miten paljon muslimiella on yhteistä kristittyjen kanssa. Hän ei tosin ottanut huomioon, että kristityt eivät pidä useimpia Lain määräyksiä itseään sitovina.

Vaikka juutalaisuus, kristinusko ja islam eroavat monella tavalla aivan periaatteellisesti, Laki ja Abrahamin perintö yhdistävät näitä kolmea. Koska niiden piiriin kuuluu yhteen laskien ihmiskunnan enemmistö, Suomessakin jokaisen uuden sukupolven kannattaa tutustua Lakiin.

Jumalan nimi

Kun luemme kertomuksia esimerkiksi luomisesta tai vedenpaisumuksesta, lukijaa saattaa aivan häiritä se, että samat asiat kerrotaan kahteenkin kertaan. Tilannetta ei paranna se, että kertomuksissa on pieniä eroja. Nykyaikaiselle lukijalle riittäisi se, että asia selitettäisiin kerran ja kohdalleen. Jos luemme tarkkaan näitä kertomuksia varsinkin alkukielellä hepreaksi, näemme sen eron, että Jumalasta käytetään eri nimiä.

Suullista perinnettä on ilmeisesti koottu kirjoitettuun käärröön eri tahoilta, ja eri paikoista saaduissa kertomuksissa on ollut pieniä eroja senkin lisäksi, että Jumalasta on käytetty erilaisia nimiä.

Jumala	Elohim	אלהים
Herra	Jahve	יהוה
Herra (isien / Israelin) Jumala (usein samassa jakeessa molemmat nimet)	Jahve & Elohim	יהוה אלהים

Rinnakkaiset kertomukset on tallennettu eikä jääty kiistelemään, mikä on ainoa oikea tapa esittää kyseinen asia, esimerkiksi ihmisen luominen.

Juutalaiset eivät hyväksy kristillistä kolminaisuusoppia, jossa puhutaan yhdestä Jumalasta, jolla on kolme persoonaa. Vaikka juutalaiset itse vaalivat oppia yhdestä Jumalasta, heidän pyhimmissä kirjoituksissaan puhutaan Jumalasta ja Herrasta. Kummallakin on omat persoonalliset piirteensä. *Elohim* liittyy useille seemiläisille kansoille yhteiseen ylijumalaan, jonka nimen perusmuoto on *El*. Sen sijaan nimellä *Jahve* kutsutaan Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumalaa, jota kunnioitetaan Israelin omana Jumalana, kun Valittu kansa erottautuu kaikista muista kansoista ja viettää omaa jumalanpalveluselämänsä.

Vanhan testamentin tutkijat erottelevat Laissa ja osin myös Profeetoissa kohtia, jotka eroavat toisistaan. Sen mukaan he jakavat tekstiä Elohistin ja Jahvistin osuuksiin. Elohistin aineisto näyttää liittyvän enemmän Pohjoisvaltakunnan eli Israelin uskonnolliseen elämään (muistisääntönä E niin kuin Efraim) ja Jahvistin aineisto Etelävaltion eli Juudan uskonnolliseen elämään (muistisääntönä J niin kuin Jerusalem tai Juuda). Elohistissa Jumala näyttäytyy etäisempänä kuin Jahvistissa, jossa hän kohtaa ihmisen enemmän henkilökohtaisesti.

Toinen erikoinen piirre Jumalan nimeä käytettäessä johtuu siitä, että juutalaiset välttävät Jumalan pyhän nimen lausumista ääneen. He käyttävät kiertoilmauksia, joista asian tietävä ymmärtää, ketä tarkoitetaan. Kristityiltä meni pitkä aika, ennen kuin varmistui, että sana Jehova on tekaistu kirjainyhdistelmä, jota käytetään vain alkuperäisen nimen välttämiseksi.

Hepreassa on kirjoitettu aluksi vain konsonantit, ja havainnollisuuden vuoksi kirjoitan tässä konsonantit isolla ja vokaalit pienellä. Kirjain e tarkoittaa tässä, että kyseinen vokaali on heikko ääntiö a- ja e-vokaalin välillä. Sanan lopussa H ei äänny, vaan tarkoittaa, että viimeinen vokaali on pitkä.

Jumalan nimi kirjoitettiin vokaalittomana *JHWH*. Jumalan nimen suuren pyhyden takia nimeä ei lausuttu ääneen. Kun sitten tekstiä luettiin ääneen, sen kohdalla käytettiin herraa tarkoittavaa sanaa *ADNJ* eli *eDoNaJ*. Kun hepreankieliseen tekstiin vähän toista tuhatta vuotta sitten lisättiin vokaaleja, Jumalan nimen kohdalle lisättiin *ADNJ*-sanan vokaalit. Valistunut lukija tiesi silloin, että tällä kohdalla luetaan vokaalien eikä konsonanttien mukainen sana. Kirjoitettuun tekstiin tuli näin sekamuoto *JeHoWaH*, jossa oli Jumalan nimestä konsonantit ja herra-sanasta vokaalit. Kun Vanhaa testamenttia käännettiin esimerkiksi englantiin, kirjoitettiin Jumalan nimeksi *Jehovah*, jota ei siis ole koskaan hepreassa käytetty.

Jos tehdään samalla tavalla, Suomi kirjoitettaisiin *SM*. Siitä tulee aivan uusi kirjainyhdistelmä, kun siihen lisätään samaa merkitsevän sanan *FiNLaND* vokaalit. **SuoMi** + **FiNLaND** > **SiMa**. Tällöin ymmärtäväinen lukija lausuisi konsonanttien *SM* kohdalla vokaalien mukaisesti *Finland* eikä *Sima*. Juuri näin juutalainen lukee kirjainten *JHWH* kohdalla *Adonaj* eikä *Jehova*, ellei hän käytä kiertoilmausta eli peitenimeä.

Tällaisia Jumalan peitenimiä ovat esimerkiksi *Shem* eli suomeksi Nimi, *Adoshem* ja *Elokim*, joita juutalaiset nykyisin yleisesti käyttävät välttääkseen myös nimiä *Adonaj* ja *Elohim*. Englanniksi juutalaiset voivat kirjoittaa *G-d*, jotta he välttäisivät sanan *God* eli Jumala.

Ensimmäisen Mooseksen kirjan alussa esiintyvät nimet *Elohim* (Jumala) ja *Jahve Elohim* (Herra Jumala). Saamme kuunnella, miten synagogassa luetaan Lakia verkko-osoitteessa:

<http://bible.ort.org/books/torahd5.asp?action=displaypage&book=1&chapter=1&verse=1&portion=1>

Jos valitset tämän, tulee näkyviin Lain alku eli 1. Mooseksen kirjat 1:1 hepreaksi ja englanniksi. Hepreaksi teksti näytetään kahdella tavalla. Vasemman palstan ensimmäisessä kappaleessa eli ylempänä näkyvät myös vokaalit ja muut lukemista helpottavat pikku merkit. Toisessa kappaleessa eli alempana lukijan on osattava laulaa pelkkien konsonanttien perusteella. Oikealla puolella on englanninkielisen käännöksen alle kirjoitettu, miten kyseinen kohta äännetään. Huomaa, että hepreaa luetaan oikealta vasemmalle!

Jos napsautat verkkosivulla nimen *Bereshit* (Alku) jäljessä olevaa pientä punaista kaiuttimen kuvaa, alkaa kuulua lukemista eli laulamista Ensimmäisen Mooseksen kirjan alusta. Siinä toistuu nimi *Elohim* eli Jumala. Sen lukija laulaa kirjoituksen mukaisesti nimeä muuttelematta.

Ensimmäiseen viikkoon kuuluva lukukappale on jaettu kahdeksaan osaan. Jos valitset verkkosivulla ylhäällä olevalta riviltä *Second reading* ja napsautat näin aukeavalla uudella verkkosivulla jaamerkinnän 2:4 edessä olevaa pientä punaista kaiuttimen kuvaa, ääneen lukeminen alkaa jakeesta 2:4. Hepreaksi kirjoitetun nimen *Jahve Elohim* asemesta lukija laulaa: "Adonaj Elohim".

Samalle verkkosivulle pääset myös osoitteesta <http://bible.ort.org/>. Tällöin ensin näkyviin tulleelta sivulta valitaan "English" ja näin avaamaltasi verkkosivulta "Torah". Näin pääset tätä kautta ensimmäisen viikon lukukappaleeseen eli Ensimmäisen Mooseksen kirjan alkuun.

Jos onnistunut tämän ohjeen perusteella kuuntelemaan, miten synagogassa luetaan Lakia, olet suoriutunut vaikeasta tehtävästä. Vielä vaikeamman tehtävän eteen joutuu juutalainen poika, jonka tulee oppia laulamaan synagogassa pilkuttamattoman konsonanttitekstin perusteella hepreaa oikealla nuotilla.

Voideltu

Vanhassa testamentissa kuvataan, miten ihmisestä tulee Jumalan voideltu. Kun pyhäkkömaja on valmis, Mooses voitelee jumalanpalveluksessa tarvittavan pyhikön kaluston ja esineet, niin kuin Jaakob aikaisemmin voiteli Betelin pyhän kiven. Sen jälkeen Mooses voitelee Aaronin virkaansa ylipapiksi sekä varmistaa jumalanpalveluksen jatkumisen voitelemalla myös Aaronin pojat. Vaikka Jumalan voidellusta puhutaan usein Laissa Ensimmäisestä Neljänteen Mooseksen kirjaan, tästä ei puhuta lainkaan Viidennessä Mooseksen kirjassa. Siinä puhutaan leeviläisten asemasta ja lyhyesti kuninkaan oikeuksista ja velvollisuuksista, mutta ei lainkaan pyhästä voitelusta pappien tai kuninkaan yhteydessä.

Tempppelin tuhouduttua pappien uhripalvelus lakkaa, mutta juutalaiset pappissuvut ovat jatkuneet, ja papeilla on edelleen erityinen asema juutalaisessa yhteisössä. Kun synagogassa luetaan Lakia sapattina, ensin otetaan selville, onko paikalla pappeja. Mikäli pappeja on joukossa, heidän kunniatehtävänä on Lain lukeminen seurakunnalle ensimmäisenä. Ellei ole pappeja, kutsutaan leeviläisiä, ja ellei heitäkään ole paikalla, joku muu lukee. Laissa mainittuja rajoituksia esimerkiksi avioliiton solmimisesta sovelletaan edelleen Israelissa niihin, joiden tiedetään kuuluvan pappissukuun. Pappi ei saa avioitua esimerkiksi

muuhun kastiin kuuluvan tai aikaisemmasta liitostaan eronneen naisen kanssa. Myös samarialaisten pappuus on jatkunut sukupolvesta toiseen meidän aikaamme asti.

Meidän aikanamme papiksi aikovat suorittavat akateemisen loppututkinnon ja tuomiokapitulissa pappistutkinnon. Raamatussa virka kulkee perintönä. Pappissukuun kuuluvan nuorukaisen on pienestä pitäen valmistauduttava ottamaan aikanaan vastuu papille kuuluvista tehtävistä. Hän ei tavoittele koulutustaan vastaavaa työtä vaan työtään vastaavaa koulutusta.

Vanhan testamentin määräykset siitä, kenen kanssa pappissuvun jäsen voi avioitua, osoittavat, että voidaan puhua pappiskastista. Suomessa pappissäädyn virallinen asema yhteiskunnassa ja maan hallinnossa päättyi eduskuntauudistukseen vähän yli sata vuotta sitten. Pappissäädyllä oli Suomessa omat etuoikeutensa ja velvollisuutensa ja papin vaimolla ja lapsilla oli oma asemansa paikkakunnalla. Samaan tapaan oli myös sotilassukuja ja talonpoikaissukuja, jotka elivät säätynsä mukaisesti. Tämä antaa vähän aavistusta siitä, millainen oma rajattu yhteisönsä oli Vanhan testamentin pappiskasti.

Pappia tarkoittavasta heprean sanasta *kohen* on tullut sukunimi. Täten voidaan edelleen seurata, kuka kuuluu pappissukuun. Kun asuin Jerusalemin lähetysaseman Shalhevetjan vierashuoneessa, lähetyksen koulussa opiskeli kaksi Kohen-nimistä veljestä. Suomalainen lähetti Heikki Nurminen leikkitteli ajatuksella, että nämä sitten palvelisivat pappeina, jos Jerusalemin temppli rakennettaisiin uudelleen. EU:n parlamentissa on johtanut vihreiden ryhmää Daniel Cohn-Bendit, joka aikanaan pani liikettä Länsi-Euroopan mielenosoittajiin ja Saksan ja Ranskan poliiseihin. Helsinginkin puhelinluetteloon mahtuu muutama Cohen- ja Cohn-niminen tilaaja, ja saman nimen kantajia on kunnostautunut tieteen, taiteen ja talouden alalla. Suvun jatkuminen vuosituhannesta toiseen voidaan todeta verikokeilla. Tämä osoittaa Mooseksen lakiin sisältyvää voimaa, täytyy suoraan sanoa: Se muistuttaa Abrahamille luvattua siunauksesta. Saamme taas kiittää siitä, että meidät on kutsuttu saman papillisen siunauksen vaikutuspiiriin.

Herra siunatkoon meitä ja varjelkoon meitä, Herra kirkastakoon kasvonsa meille ja olkoon meille armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa meidän puoleemme ja antakoon meille rauhan.

Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Aamen.

NELJÄS ETAPPI

- **Tuiran kirkossa 18.10.2018**
-
- **Luvattuun maahan**
 - **Joos. Luvatun maan valloitus**
 - **Tuom. ”Tuomareita” johtajina**
 -

Arpa lankesi minulle ihanasta maasta, ja kaunis on minun perintöosani. Ps. 16:6